Inowrocław

(Woj. Kujawsko-Pomorskie)

Bazylika pw. Imienia NMP

(opis kościoła)

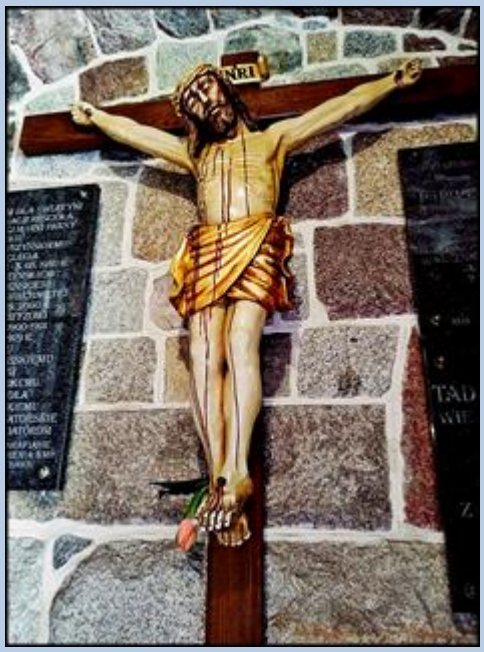

KOŚCIÓŁ POD WEZW. IMIENIA NAJŚW. MARYI PANNY

Jest najstarszym zabytkiem architektonicznym Inowrocławia. Zbudowany z ciosanego kamienia w stylu romańskim stanowi zwartą bryłę z krótkim prezbiterium zakończonym absydą od wschodu i z dwiema wieżami od zachodu. W kruchcie i zakrystii zachowały się oryginalne sklepienia krzyżowe z cegły. Jego prostokątne tekte sphynia. Empora, umieszczona nad kruchtą, posiada sklepienie krzyżowe z okrzesków na narożne ceglane filarki z profilowanymi gzymsami impostowymi i dwuuskokowymi cokołami. Podobne cokoły zdobią arkady otwierające emporę do nawy. Okna w emporze posiada zaokrąglone od wnętrza uskoki. Pomieszczenia pod wieżami, zamurowane w XIV/XV w. są otwarte do nawy i służą jako zakrystia i wejście na wieże. We wschodniej ścianie, po obu stronach łuku tęczowego zachowały się dwie niższe zamknięte półkoliście. Mury zewnętrzne, budowane z kamienia o układzie warstwowym, obwiedzione są cokołem. Na szczególną uwagę zasługują znajdujące się na północnej ścianie zewnętrznej maski ludzkie, zwierzęce i diabelskie, oraz inne znaki wykute w kamieniu.

HISTORIA KOŚCIOŁA

Powszechnie uważa się, że świątynia została zbudowana w XII w. zapewne na miejscu starszej drewnianej. Istnienie tak potężnej na owe czasy budowli pozwala wnioskować o tym, że znajdowała się tu starsza osada o niepostlednim znaczeniu. Wskazują na to wyniki najnowszych badań archeologicznych oraz tradycyjna a dawna nazwa ulicy zaczynającej się przy świątyni Stare Miasto. Niektórzy historycy przyjmują, że Inowrocław zawdzięcza swą nazwę, rozbudowę i znaczenie Władysławowi Hermanowi ([illegible]). Uważają go za wielkiego protektora tego miasta, a to ze względu na niechętne ustosunkowanie się do Kruszwicy z powodu jej buntu w [illegible] r. Gdy w końcu XII w. powstało księstwo kujawskie, Inowrocław, który już poprzednio był grodem kasztelańskim, został jego stolicą.

Naukowcy nie wyjaśnili dotąd przyczyny, jaka spowodowała upadek dawnej osady Starego Miasta - około romańskiej świątyni i wzniesienie w niedalekiej odległości w kierunku południowo-zachodnim nowego miasta. Stało się to za czasów księcia Kazimierza Kujawskiego, który miasto otoczonemu murami, nadał prawa miejskie. Tu powstała nowa świątynia pod wezwaniem św. Mikołaja. Tenże książe w roku [illegible] sprowadził zakonników reguły św. Franciszka, którzy pobudowali niebawem w obrębie murów kościół i klasztor.

Romański kościół N.M.P., przy którym dość wcześnie założono parafię, mimo istnienia w Nowym Mieście kościoła św. Mikołaja, nie przestał być kościołem parafialnym. W roku [illegible] w nim odbył się synod duchowieństwa Archidiakonatu Wrocławskiego. Wskrzeszono wówczas zniesiony wcześniej archidiakonat kruszwicki. W ramach tego archidiakonatu kościół N.M.P. był siedzibą dekanatu inowrocławskiego.

Dopiero na skutek tego, że Nowe Miasto z kościołem św. Mikołaja coraz większą odgrywało rolę, zwłaszcza jako miejsce sądów i układów z Krzyżakami, siedziba starosty i stolica województwa, na przełomie [illegible] i [illegible] w. przeniesiono z macierzystego kościoła N.M.P. centrum życia parafialnego do kościoła św. Mikołaja, poddając mu w charakterze filii wszystkie inne kościoły, a więc i zabytkową świątynię romańską. Niemniej kościół N.M.P. był zawsze czynny duszpastersko dla osady zwanej Stare Miasto.

W roku 1664 założono tu Arcybractwo Aniołów Stróżów. Przy tym kościele istniała szkoła parafialna. Wizytacja arcypasterska z roku [illegible] wiadomi, że szkoła ta znajdowała się w dobrym stanie i pod dobrym kierownictwem bakałarza. W pobliżu stał też szpital - starościniec.

W tej świątyni od XV wieku królowała i króluje po dziś dzień MADONNA UŚMIECHNIĘTA z Dzieciątkiem Jezus na ramieniu - wspaniały zabytek sztuki gotyckiej.

Sama budowla ulegała na przestrzeni wieków zmianom architektonicznym. Jak świadczy o tym przekaz z końca XVIII wieku, główny korpus romańskiej budowli powiększany był za pomocą dobudówek, wieże zaś posiadały hełmy barokowe, choć wcześniejszy przekaz ukazuje zakończenia wież w obecnym ujęciu. Taki stan przetrwał do grudnia 1854 roku, gdy groźny pożar tak dalece zniszczył kościół N.M.P., że rzeczywiście stał się RUINĄ i pozostał nią aż do roku 1901. Ówczesny proboszcz inowrocławski ks. Antoni Laubitz, późniejszy biskup sufragan gnieźnieński, wybudowawszy nową, imponującą świątynię pod wezwaniem Zwiastowania N.M.P., przy której utworzono nową parafię wydźwignął z ruiny romański kościół N.M.P. Ten cenny zabytek romańskiego budownictwa sakralnego na ziemiach polskich był przez pruskie władze zaborcze przeznaczony na całkowitą rozbiórkę i likwidację. W okresie międzywojennym użytkowano go jako kościół gimnazjalny. W latach [illegible] przeprowadzono badania archeologiczno - architektoniczne i rozpoczęto prace zmierzające do przywrócenia pierwotnego wyglądu kościoła. Prace trwały od [illegible] do [illegible] r. W roku [illegible] - w Tysiąclecie Chrztu Polski - przywrócono kościół dla służby Bożej. Obecnie - tylko dzięki ofiarności wiernych - przeprowadzono całkowite zabezpieczenie tego pięknego pomnika polskiej kultury. Kościół romański pod wezw. Najświętszej Maryi Panny żyje i trwa spełniając rolę Domu Bożego i stanowiąc zarazem ozdobę Inowrocławia godną obejrzenia.

BAZYLIKA MNIEJSZA — 2008

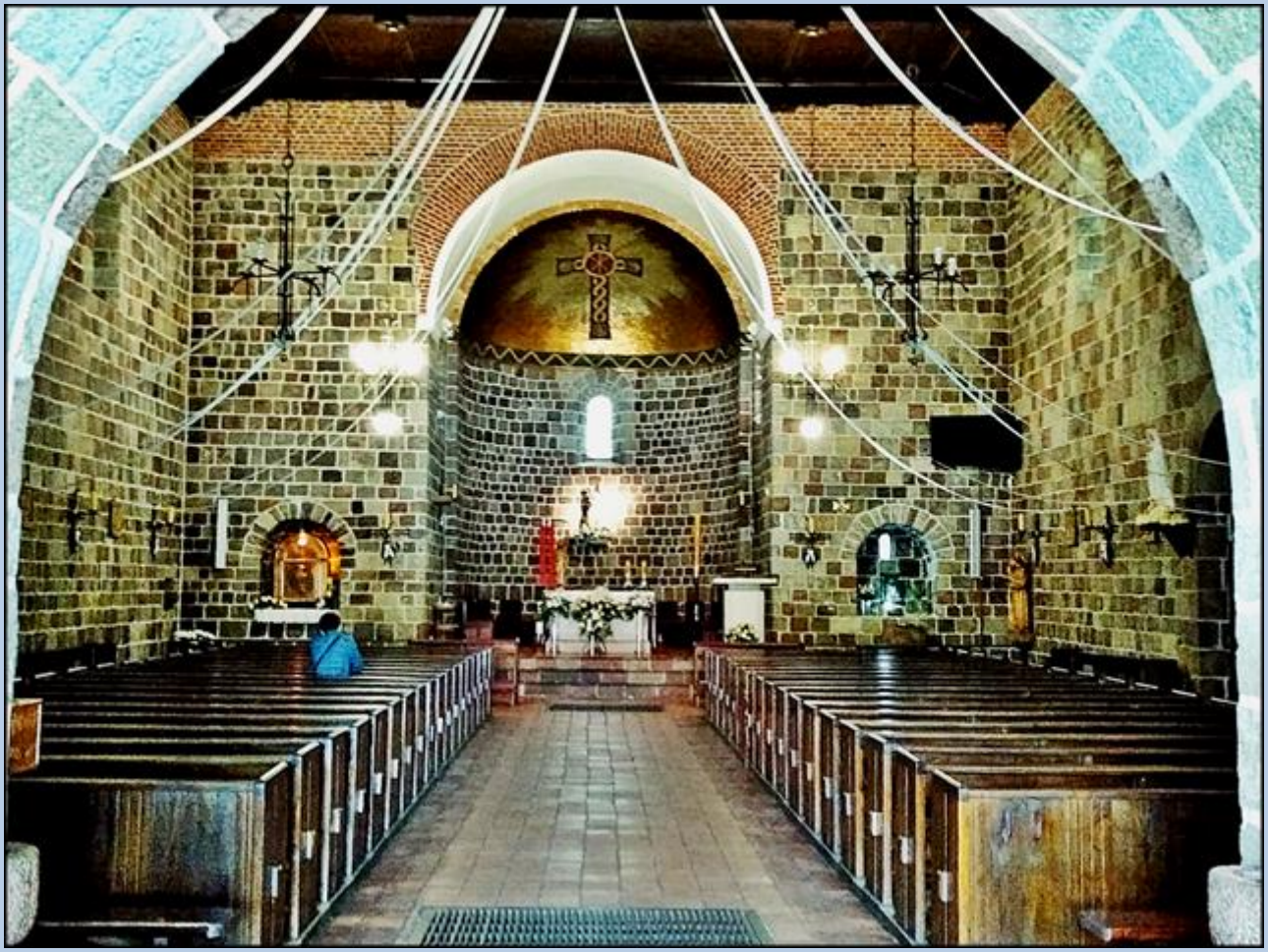

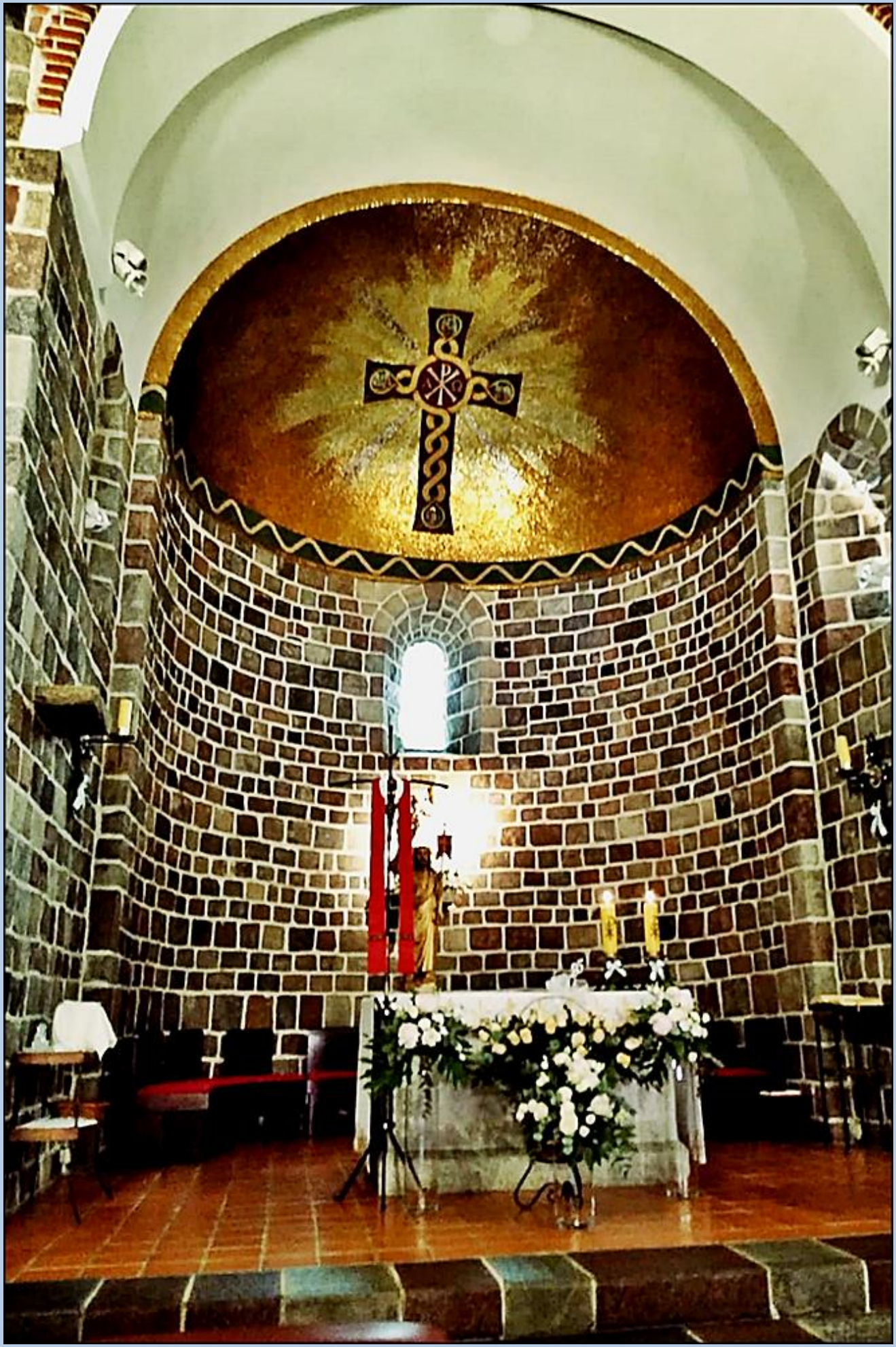

PAPIEŻOWI JANOWI PAWŁOWI II
KSIĘDZU KANONIKOWI
TADEUSZOWI KOŚCIELNEMU
WIELOLETNIEMU PROBOSZCZOWI
PAR. PW. IMIENIA NMP
KUSTOSZOWI SANKTUARIUM
MADONNY UŚMIECHNIĘTEJ
ZA POSŁUGĘ DUSZPASTERSKĄ
I TROSKĘ O ŚWIĄTYNIĘ
WDZIĘCZNI PARAFIANIE

W HOŁDZIE ZASŁUŻONYM DLA ŚWIĄTYNI
W 75 ROCZNICĘ KONSEKRACJI KOŚCIOŁA
PW. IMIENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY
W INOWROCŁAWIU
KS. KARD. STEFANOWI WYSZYŃSKIEMU
PRYMASOWI TYSIĄCLECIA
ZA REERYGOWANIE PARAFII - 3. 05. 1980 R.
KS. ABP HENRYKOWI MUSZYŃSKIEMU
METROPOLICIE GNIEŹNIEŃSKIEMU
ZA KORONACJĘ MADONNY UŚMIECHNIĘTEJ
I DZIECIĄTKA JEZUS - 12. 09. 2000 R.
KS. BP ANTONIEMU LAUBITZOWI
ZA ODBUDOWĘ KOŚCIOŁA - 1900-1901
I KONSEKRACJĘ - 25. 08. 1929 R.
BŁOGOSŁAWIONEMU
KS. KAN. STANISŁAWOWI KUBSKIEMU
OPIEKUNOWI ŚWIĄTYNI
KS. KAN. GRZEGORZOWI HANDKEMU
ZA REWALORYZACJĘ KOŚCIOŁA
KS. KAN. ROMANOWI ZIENTARSKIEMU
ZA PRACE BUDOWLANE I KONSERWATORSKIE
WSZYSTKIM DOBRODZIEJOM I FUNDATOROM
KAPŁANI I PARAFIANIE
WSPÓLNOTY IMIENIA NMP
W INOWROCŁAWIU
1929 - 25 VIII - 2004 R.

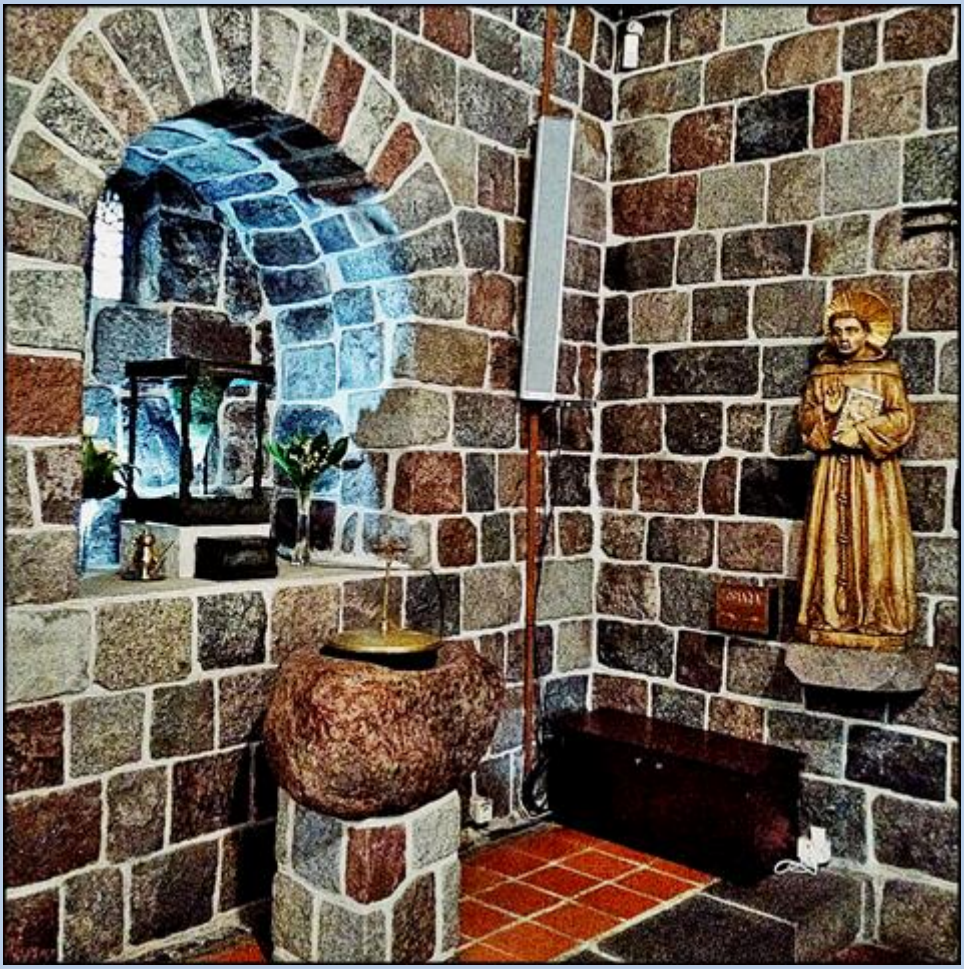

VII. DRUGI UPADEI

XIII. ZDJĘCIE Z KRZYŻA

ŚW. WOJCIECHOWI
W 1000-LECIE
MĘCZEŃSKIEJ ŚMIERCI
WDZIĘCZNI
1992

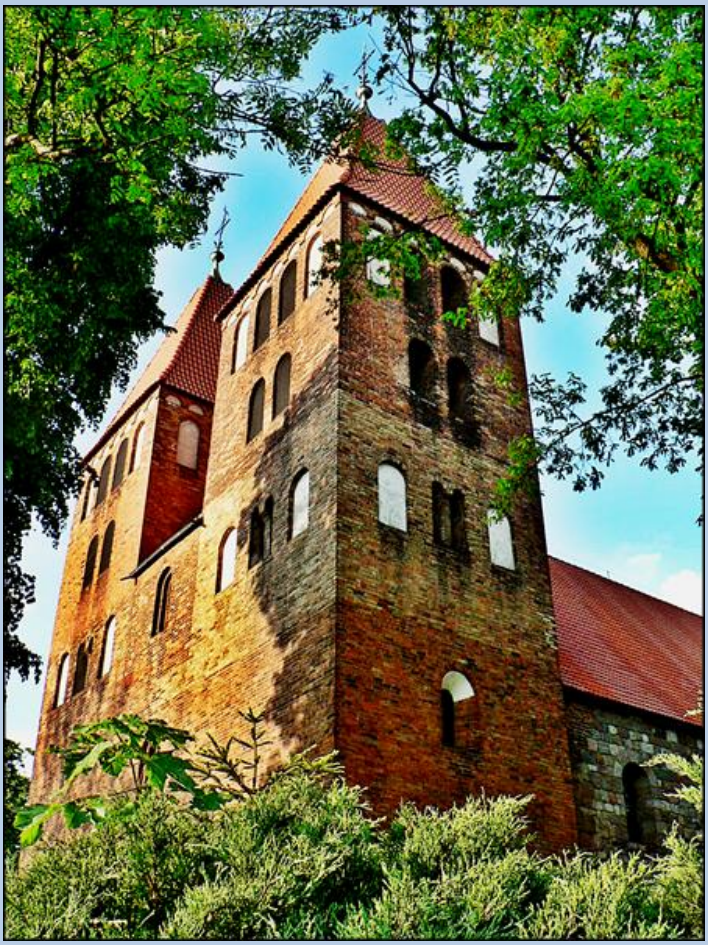

ks. Łukasz Piachecki
1761-1773
ks. Michał Wocheiski
1773-1807
oraz parafianie Rumy
w tym kościele był także
pochowany w roku 1278
książe pomorski
Sambor II

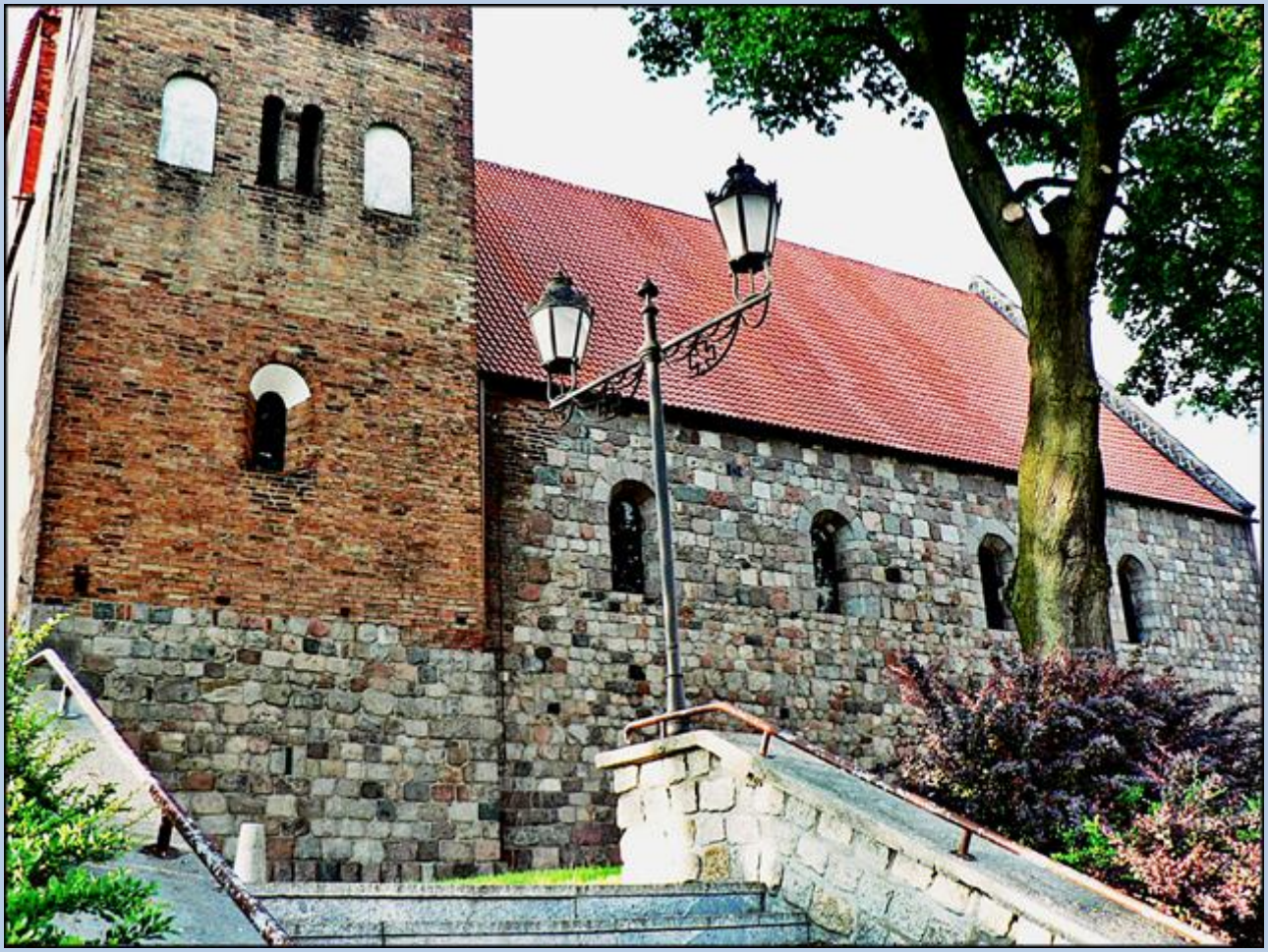

zdjęcia: ***Jan Nitecki***